

Rom 2, 12-16

12-16: alle som syndet uten å ha loven, skal gå fortaapt uten loven, og alle som har syndet under loven, skal dømmes ved loven. For ikke de som hører loven, er rettfærdige for Gud, men de som gjør etter loven, skal bli rettfærdiggjort. For når hedninger, som ikke har loven, av naturen gjør det loven byder, da er disse, som ikke har loven, seg selv en lov. De viser at den gjerning loven krever, er skrevet i deres hjerter. Om det vitner også deres samvittighet og deres tanker, som innbyrdes anklager dem eller også forsværer dem - på den dag da Gud skal dømme det skjulte hos menneskene, etter mitt evangelium, ved Jesus Kristus.

Noe av dette kan synes underlig. Men først ser vi Paulus uttaler, det han også nylig har sagt, at hos Gud gjøres det ingen forskjell på mennesker. Med samme guddommelige rettfærdighet skal alle syndere, enten de er jøder eller hedninger, dømmes etter hvordan de har forholdt seg til det lys de har over Guds vilje. Han sier: Alle som syndet uten å ha loven, skal gå fortaapt uten loven, og alle som har syndet under loven, skal dømmes ved loven - på den dag da Gud skal dømme det skjulte hos menneskene, etter mitt evangelium, ved Jesus Kristus. Med dette vil apostelen gjøre én ting helt klart for alle mennesker: Uansett om de er kjent med loven slik den ble gitt gjennom Moses, når de likevel kjenner til og har forstått hva Guds vilje og krav er, så er de fordømt hvis de ikke fullkomment oppfyller loven.

Menneskehjertets unnskyldninger går i alle retninger. De som kjenner loven, og dermed har mer inngående kjennskap til Gud, de lever på dette forholdet, selv om de ikke oppfyller loven. Og de som ikke har dette nære forhold til Gud, og heller ikke er kjent med lovens formelle ordlyd, de trøster og unnskylder seg nettopp med hva de dermed mangler. Det samme hører vi ubotfærdige sjæler unnskyldte seg med idag: "Når jeg ikke forstår så mye av dette, så kan det vel heller ikke kreves så mye av meg". Men da er det apostelen sier her: Nei, du har ingen unnskyldning, uansett! For selv de som ikke kjenner lovens formelle ordlyd, har likevel fått åpenbart så mye av Guds vilje i sitt hjerte, at når de synder så må de bevisst gå imot Gud. Alle som gjør det skal dø. Og de som har hele loven, de har jo ingen som helst unnskyldning når de synder mot så klart lys. Dette er hovedtanken i vår tekst.

Det sistnevnte, at de som selv har loven, og synder, skal dømmes ved loven, det har apostelen utdypet nærmere i v. 13. Der sier han: "For ikke de som hører loven, er rettfærdige for Gud, men de som gjør etter loven skal bli rettfærdiggjort". Her sier altså apostelen at "de som gjør etter loven" skal bli rettfærdiggjort (sv: dømas rettfærdiga). Men det er ikke apostelens mening at noe som helst menneske, etter syndefallet, virkelig kan bli rettfærdig gjennom det han gjør etter loven. Heller ikke at noen fullkomment kan holde loven. Nei, det er jo nettopp det denne apostelen så hardnakket avviser (se Rom 3: 19-20, Gal 3: 10).

I Rom 3: 9-10 forklarer han hva hensikten har vært med disse to første kapitlene. Der sier han: "Vi har jo allerede anklaget både jøder og grekere for at de alle er under synd, som det står skrevet: det er ikke én rettferdig, ikke en eneste". Men når apostelen sier her at ikke de som hører loven, men de som gjør etter loven skal bli rettferdiggjort, så er hensikten å imøtegå jødernes falske innbilning om at de stod i noen slags nåderik særstilling hos Gud. Deres bedrag bygde på at det var dem som forvaltet og praktiserte den hellige religion, og i så måte skilte seg ut fra alle andre folk. Og videre på at Gud jo hadde åpenbart seg iblant dem, og hadde gitt dem sitt ord og den rike gudstjenesten.

Men Paulus sier altså her: Ikke noe av dette kommer til å hjelpe dere, så lenge dere ikke til fullkommenhet oppfyller den hellige loven som er gitt til dere. Vil dere bli rettferdige gjennom loven, så må dere fullkomment oppfylle den. Den loven som dere selv har, sier jo uttrykkelig: "Forbannet er hver den som ikke holder fast ved alt det som står skrevet i lovens bok, slik at han gjør det" (5Mos 27: 26, Gal 3: 10). De som gjør etter loven, betegner her slett ikke dem som bare gjør et eller annet av det loven krever, som likesom praktiserer noen gode gjerninger etter loven, og avstår fra noen av syndene. Nei, det betegner dem som - slik selve loven krever - holder fast ved alt det som står skrevet i lovens bok, slik at han gjør det. For det er intet mindre som kreves, for å bli rettferdig gjennom loven. Med dette har ikke apostelen bare angrepet jødernes, men også alle menneskers hykleri og falske innbilninger om at de skal kunne tekkes Gud ved et visst religiøst levesett, og god kunnskap om Guds ord. Det han vil ha fram, er jo at de står bare overfor en ennå større dom, hvis de ikke lever innfor Gud i overensstemmelse med det lys de har over hans vilje.

Hvem du enn er som leser dette: Tenk nøye over at nettopp den nåderike fordelen du har ved all din kunnskap om dette, det vil medføre den strengeste dom over deg, hvis du ikke oppriktig er og gjør det som loven krever. Vær klar over at loven ikke bare krever å bli forstått, men å bli oppfylt av deg! At det er et forferdelig skuespill innfor Gud, når du vet, taler og dømmer åndelig, men skyver fra deg det forhold at du samtidig selv ikke er og gjør overensstemmende med det du vet.

Glem aldri at det bare er noe den gamle løgneren innbiller deg, når du tror at Guds hellige krav skulle være tilfredsstilt, bare du gjør noe av det. Nei, bare den som fullkomment oppfyller alle Guds krav, skal dømmes rettferdig etter loven. Apostelen Jakob sier jo: "den som holder hele loven, men snubler i ett bud, han er blitt skyldig i dem alle" (Jak 2: 10). Hvis du skal være ærlig: Kjenner du ikke innerst i din samvittighet at du er nok klar over at alt det Gud krever, det forutsetter en uavkortet lydighet overfor alt det han har befalt? At bare det minste avvik fra hans bud betyr en protest overfor hans kongemyndighet, og at det han derfor forventer, er en fullkommen oppfyllelse av sine bud? Kristus sier jo klart at du er skyldig under dommen, også om du ikke har gjort noen som helst ond gjerning, bare du skjuler noe ondt i ditt hjerte (Mat 5: 28).

Men aller størst avsky og fordømmelse venter deg, hvis du i tillegg har syndet mot det "største og første bud", så du ikke har "elsket Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din forstand" (Mat 22: 37-38). Da har du ingen mulighet til å bli rettferdig. Da er du etter Guds hellige lov

fordømt. Kan du da i tillegg skyve dette fra deg som mindre betydningsfullt, så du går der trøstefull og ubekymret? Da er du en gudsforakter. Da sier du egentlig: Jeg bryr meg ikke om hva Gud krever og dømmer. Måtte alle ha klart for seg at det er ikke de som hører loven, men de som gjør etter den, som skal bli rettfærdiggjort innfor Gud! Og med dette har apostelen opplyst oss om hvilken dom som rammer dem som synder under loven, og skal dømmes ved loven (v. 12).

I v. 14 og 15 følger så forklaringen på den påstanden i v. 12 som først kunne se noe merkelig ut. Der leste vi at de som syndet uten å ha loven, skal gå fortapt uten loven. Her har apostelen forutsett at denne innvendingen vil komme: Men hvordan kan Gud i rettfærdighet dømme hedningene, når han ikke har gitt dem sin lov? Da svarer han at selv om de ikke hadde den formelt og konkret, slik den stod skrevet på steintavlene, så hadde de likevel loven skrevet i sine hjerter og samvittighet. Da var deres kjennskap til Guds vilje stor nok. Så da var de, når de syndet, bevisst ulydige mot sin Skaper, og pådrog seg dermed hans rettfærdige straff. I v. 14 og 15 sier apostelen: For når hedninger, som ikke har loven, av naturen gjør det loven byder, da er disse, som ikke har loven, seg selv en lov. Det viser at den gjerning loven krever, er skrevet i deres hjerter. Om det vitner også deres samvittighet og deres tanker, som innbyrdes anklager dem eller også forsvarer dem.

Han viser til to forhold som beviser at hos hedningene finnes det et, om enn svakt, kjennskap til Guds lov. For det første, at de av naturen gjør det loven byder. Det beviser at de kjenner Guds påvirkning i sine hjerter. Det andre er at de har en samvittighet som gjør at de overveier med seg selv (anklager eller forsvarer) hva de skal gjøre. Det viser at den gjerning loven krever, er skrevet i deres hjerter, og derfor har de all mulighet til å skille mellom rett og galt.

Men når han sier at de av naturen gjør det loven byder, så vil han dermed selvsagt ikke si at hverken hedningene generelt, og heller ikke en eller annen spesielt, gjør alt det loven byder. I kapitlet foran har han jo ettertrykkelig bevist det motsatte. Nei, meningen er at de gjør mange gjerninger som er pålagt etter loven, og disse gjerningene er virket ut fra en indre lovisk bevissthet, som en plikt. Det beviser at de av naturen har et visst kjennskap til lovens krav, og at de dermed, når de synder bevisst, er ulydige mot Gud. Apostelen sier at dette viser at den gjerning loven krever er skrevet i deres hjerter. Han sier ikke lovens ord, eller lovens bokstav, og langt mindre lovens ånd, - men bare den gjerning loven krever. Den gjerning loven krever*, er de mer konkrete ytre gjerninger som loven enten krever eller forbyr. For lenger rekker ikke det naturlige kjennskapet til godt og ondt.

[* Ordet i grunnteksten står her i entall, og er dermed et "kollektivt" uttrykk for alt det loven krever.]

Om det vitner også deres samvittighet og deres tanker, som innbyrdes anklager dem eller også forsvarer dem. I tillegg til at de gjør det loven byder, sier apostelen, så har de også en samvittighet som anklager eller forsvarer det de foretar seg. I deres tanker foregår det likesom en avveining, eller et oppgjør. I tankene anklages de for noe galt som de har i sinne å gjøre, eller allerede har gjort, - samtidig som det kommer en annen tanke inn og forsøker å unnskyldes eller forsvare den samme

gjerningen. Disse tankens overveininger er nok til å overbevise oss tydelig nok om at den gjerning loven krever, er skrevet i deres hjerter. Det samme kommer også tydelig fram når de taler seg imellom, og bedømmer hverandres gjerninger. Vi finner mange eksempler på det fra hedningenes skrifter. Ingen ville kunne anklage eller fordømme noen gjerning, hvis han ikke selv hadde et utgangspunkt, hadde regler for hva som er rett og galt. Heller ikke kunne noen forsvare en handling, uten å ha slikt grunnlag. Slik er det hedningenes tanker innbyrdes anklager eller forsvarer deres egne eller andres gjerninger. Slik er altså den gjerning loven krever, skrevet i deres hjerter.

Da sier det seg jo selv at de også har en viss oppfatning av at det finnes en høyeste dommer, og at det vil følge belønning eller straff for gode eller onde gjerninger. Og når en går nærmere inn på hedningene, når det gjelder deres avgudsdyrkelse, er det en kjennsgjerning at de også selv påstår at de har denne forstand på et høyeste vesen som har skapt alt, og som de forsøker å gi uttrykk for gjennom sine mange avgudsbilder. Vi husker at apostelen i forrige kapittel (v. 19 og 20) viser til hvordan hedningene også gjennom Guds skaperverk har kjennskap til Gud. Vi kjenner også til hvordan hedningene kan oppleve Guds vrede over onde gjerninger, og hvordan de kan frykte for Guds dom. En ser det markert hos skrekkslagne sjeler som går inn i den ene botsøvelsen etter den andre. Ofte kan de gi de aller største offergaver, til og med sine barns eller eget liv, for å blidgjøre en guddom som er blitt vred.

Alt sammen vitner om at Herren heller ikke blant hedningene "lot seg uten vitnesbyrd" (Apg 14: 17). Skaperverket står der for alles øyne, og vitner om sin Mester og Herre. Og den gjerning som loven krever, som er skrevet i menneskenes hjerter, den vitner i deres samvittighet om den samme Herre og hans vilje. Både det vi ser for våre øyne, og det som arbeider i hjerte og samvittighet, gir et samlet vitnesbyrd om Guds vesen, hans herredømme, visdom og godhet, og hvor mye menneskene skylder ham. Samvittighetens lys er i seg selv klart og guddommelig, og selv om det ble formørket ved syndefallet, så holder det ethvert menneske forpliktet under et konkret ansvar. Alle må erkjenne at dette lyset arbeider i dem, og nødvendigheten av å adlyde. Det kommer de ikke utenom, selv når lystene til synd i hjertene deres gjør at de forsøker å bortforklare alvoret i det. Dermed har apostelen vist hva dette tosidige vitnesbyrde om Gud skal tjene til - og hva det derimot ikke fører til. Han viser at det ikke fører til at noen blir rettferdige, salige og trøstet, men bare til fortvilelse og fordømmelse.

På den dag da Gud skal dømme, osv. Herren har åpenbart at det skal komme en konkret dag i verdenshistorien, en dag da Herrens siste, endelige dom skal fullbyrdes. Det er nødvendig at det skjer på et helt bestemt tidspunkt, at hans rettferdige dommer blir offentlig kjent. Ellers ville dette ikke bli vist den nødvendige aktsomhet, eller være tilbørlig kjent og lovprist. Da skal Guds dommer åpenbares for alle skapte vesener, mennesker og ånder - da Gud skal dømme det skjulte hos menneskene. Det betyr ikke at Gud ikke også skal dømme de gjerningene som er åpenlyse, og kanskje kjent av alle. For der er ikke noe som helst som ikke skal fram for dommen. Da skal jo også de som "er i sine synder" dømmes etter loven, og skal til og med "gjøre regnskap for hvert unyttig ord" (Mat 12: 36).

Nei, meningen er at Herrens dom skal skje gjennom et guddommelig oversyn som gjør at selv de mest hemmelige og skjulte ting vil bli stilt klart fram i lyset. Gud skal ikke bare åpenbare menneskenes ytre gjerninger, men også tanker og hjertelag. Det som innerst inne i oss egentlig var kilden til gjerningene. Kort sagt: Alt det vi har gjort, åpent eller i hemmelighet, skal komme for dommen. Men det at selv menneskenes hemmeligheter, eller skjulte ting, nå skal åpenbares, det er det som kjennetegner den siste dommen. For disse forholdene har ikke tidligere kunnet bli dømt. Hvis menneskene har lyktes i å skjule sine onde gjerninger, så kan de være trygge for menneskers dom. Men det gjelder ikke i vårt forhold overfor Herren på den store dag.

Apostelen sier dommen skal avsies etter mitt evangelium. Med uttrykket "mitt evangelium" vil apostelen bare la det bli klart hvor sikker og urokkelig hans forkynnelse var. I det første verset i dette brevet kaller han det "Guds evangelium". Når han nå sier "mitt evangelium", er det dette han vil ha fram: Det er bare en Kristi tjener jeg er, bare en som bærer Kristi eget budskap til dere. Det skal dere få se på den siste dag, når alt kommer til å skje på den måten jeg har forkynt. At det er dette Paulus mener, det kan vi se når en sammenlikner med liknende uttrykk, hvor han uttaler sin triumferende visshet om sin læres urokkelige sannhet, som f. eks. i Gal 1: 8: "Men selv om vi eller en engel fra himmelen skulle forkynne dere et annet evangelium enn det vi har forkynt dere, han være forbannet". Og denne sterke sats uttaler han to ganger på rad (i v. 8 og 9).

Men apostelen sier altså at dommen skal utføres etter hans evangelium. Av dette vil apostelen gi oss den lærdom at hver gang vi leser noe om den siste dommen, så må vi aldri få noen annen oppfatning av dette, enn at det er den samme dommen som er beskrevet i evangeliet. Av enkelte korte, ensrettede uttrykk, kunne en ellers lett få en falsk oppfatning av Guds siste dom. En oppfatning som kanskje fullstendig tilintetgjorde evangeliets store hovedlære om hvordan de troende gjennom Kristus er frigjort fra sine synder. Derfor er det et viktig ord å holde fast på: Gud skal dømme menneskene etter mitt evangelium.

Ved Jesus Kristus. Han som første gang han kom til jorden, var i fornedrelsens dyp "foraktet av hver sjel, og avskydd av folkene". Han skal nå komme i sin makt og majestet, og sitte på herlighetens trone, og "tusen ganger tusen" av hans veldes engler skal "tjene ham". Han som i sin fornedrelse lot seg dømme til døden av mennesker, skal nå være dommer over alle folk på hele jorden, skal dømme alle sine fiender til den evige død, og ta sine venner opp til evig liv og salighet i sitt rike. Men så fortsetter teksten: